

Faggruppe: Landbruk og utmarksnæringer

Om faggrupper: I arbeidet med tiltaksplan er det etablert rådgivende faggrupper for prosjektgruppa og styringsgruppa. Disse består av ressurspersoner fra relevante aktører, sentral- og regional forvaltning, kommuner, interesseorganisasjoner m.m. De gis et mandat og utfordres på konkrete problemstillinger, for å komme opp med forslag til tiltak og avveininger rundt hvert enkelt. Prosjektgruppa gjør en samlet vurdering og prioritering av de ulike forslagene fra hver av faggruppene, som til slutt styringsgruppa godkjenner, før oversending av forslag til samlet tiltaksplan til Miljødirektoratet. Det er ønskelig at faggruppene fokuserer på å bidra med kunnskap og erfaringer fra eget fagfelt, til felles beste. Man bør etterstrebe god dialog i gruppa, fremfor debatt, og der det er mye usikkerhet eller uenigheter må dette belyses i referatene.

Deltakere faggruppe Landbruk- og utmarksnæringer

Navn:	Instans:	Kommentar:
Marit Surlien Hoen	SFOV-Landbruk – gruppekoordinator	Representerer statsforvalteren som regional landbruksmyndighet og som fylkesagronom.
Vebjørn Haavardsrud	Fjellstyra på Hardangervidda	Representerer utmarksnæringene gjennom de lokale rettighetene i statsalmenning.
Odd Gunnar Vikan	Hardangervidda Grunneigarsamskipnad	Representerer de private grunneierrettighetene til utmarksnæring.
Trude Flatland	Telemark Bondelag	Nestleder i Telemark bondelag
Øyvind Brandsgård	Lågliberget beitelag	Leder av Lågliberget beitelag
Reidar M. Kallestad	Hordaland sau og geit	Leder Hordaland sau og geit
Andrè Høva	Mattilsynet	Representerer regional/nasjonal myndighet for dyrevelferd og matsikkerhet. Fagkapasitet på blant annet hjemmelsgrunnlag, dyresjukdom m.m. Forvaltningsmyndighet håndtering av CWD sammen med MiD.
Silje Ljøterud Bergan	Nore- og Uvdal kommune	Landbrukssjef og tidligere sekretær for villreinnemnda.
Rolf Erling Loe	Ullensvang kommune	Landbrukssjef
Thor Christiansen	Vinje kommune	Landbrukssjef

Bakgrunn og kunnskapsgrunnlaget

Bruk av fjellet til næringsformål og utmarksbeiting har svært lange tradisjoner i norske fjellområder. Gjennom tiden har dette pågått i sameksistens med villreinsens nomadiske liv rundt i de samme beiteområdene. Disse aktivitetene har helt frem til nyere tid i all hovedsak vært konsentrerte til sommer- og høstsesongen i fjellet, men nye typer utstyr og behov har utvidet dette til også å omhandle bruk av fjellet i vinterperioden.

I tillegg til effekten næringsaktørens aktiviteter i forbindelse med dette måtte ha på reinen, har også beitedyrene en påvirkning (Mysterud og Austerheim 2005). Dette gjelder både konkurranse om de beste beiteområdene, økt parasittbelastning og faren for sykdomsoverføring/smittespredning (Utaaker m.fl. 2023).

Etter funn av smittsom skrantesyke (CWD) på villrein i Nordfjella i 2016, har både prøveinnsamling og forskning på CWD økt svært mye. Frykten for sykdomsoverføring mellom arter (rein og sau) har også medført økt bevissthet omkring hvor/hvordan slik smitteoverføring i så fall ville kunne skjedd. Og med dette et sterkt behov for lære mer om farene og forvaltningsutfordringer med en prionsykdom i en hjorteviltpopulasjon i områder der man også har mange beitedyr. Ny kunnskap om potensialet for parasittoverføring (og mulig også sykdomssmitte) mellom beitedyr og ville dyr i fjellet (Utaaker m.fl. 2023), gjør at man i dette arbeidet ønsker å se på mulighetene for tiltak innen dette feltet. Dette for å bidra til å redusere potensialet for negative effekter av beitedyrs påvirkning på villreinen og dens beiteområder.

Tilsvarende har også næringsaktørers bruk av fjellet en mulig påvirkning på villreinen i enkelte områder og til ulike tider av året. Det er derfor viktig at de øvrige brukergruppene setter søkelyset på dette som for eksempel handler om motorferdsel (uttransport av utstyr, folk og beitedyr) eller fysiske installasjoner og drift/vedlikehold av slikt.

Problemkartlegging ([se kart](#)):

<i>Mål:</i>	<i>1) Bedre reinens tilgang til gode kalvings- og oppvekstområder, samt sommerbeiter i nord-vest.</i>	<i>2) Sikre høst- og vinterbeiter på nord- og østvidda med tangene østover.</i>	<i>3) Ivareta de urørte områdene som reinen faktisk bruker i dag. Disse må ivaretas slik at ferdsel og forstyrrelser ikke øker og disse områdene forringes.</i>	<i>4) Ivareta funksjonaliteten i trekk mellom ulike sesongbeiter gjennom året, som tar høyde for variasjoner i populasjons- og klimatiske forhold, mellom år og over tid.</i>	<i>5) Vurdere endringer i bestandsforvaltningen som bidrar til å øke slaktevekter og opprettholde kalveproduksjonen innenfor rammene i håndteringen av skrantesyke og de overordnede målene i bestandsforvaltningen.</i>
Effekt sett i forhold til kvalitetsnorm for villrein:	Positiv effekt for funksjonell arealutnyttelse (delnorm 3). Kan gi positive effekter på måleparametere for bestandsforhold feks slaktevekter på kalv, kalv/100 simle/ungdyr og helsestatus (delnorm 1).	Positiv effekt for funksjonell arealutnyttelse (delnorm 3). Kan gi positive effekter på måleparametere for bestandsforhold feks slaktevekter på kalv, kalv/100 simle/ungdyr og helsestatus (delnorm 1).	Positive effekter på måleparametere for bestandsforhold feks slaktevekter på kalv, kalv/100 simle/ungdyr og helsestatus (delnorm 1).	Positiv effekt for funksjonell arealutnyttelse og funksjonelle trekkpassasjer (delnorm 3). Kan gi positive effekter på måleparametere for bestandsforhold feks slaktevekter på kalv, kalv/100 simle/ungdyr, helsestatus samt genetisk variasjon (delnorm 1).	Positive effekter på måleparametere for bestandsforhold feks slaktevekter på kalv, kalv/100 simle/ungdyr og helsestatus (delnorm 1).

Problem:	Dårlig arealutnyttelse	Reduserte trekkpassasjer	Dårlig arealutnyttelse	Reduserte trekkpassasjer	Tilstedeværelse av meldepliktig sykdom som påvirker bestandsforvaltning
Påvirkningsfaktorer:	Ferdsl på seinvinter/vår og beitedyr på forsommer og høgsesong sommer i nord-vest (kart).	Motorisert ferdsel vinter, eller aktivitet knyttet til flytting av beitedyr på sensommer- og høst, i nord og øst og på tangene.	Ferdsl/aktivitet og volum av beitedyr i sentralområdene og områdene sørfor- og rett på nordsida av Kvenna.	Aktivitet eller fysiske installasjoner som er i konflikt med områder reinen har behov for å passere gjennom året.	
Forventet utvikling:					

Mandat

Faggruppen for landbruks- og utmarksnæringer har som mandat å utrede hvilke muligheter som finnes for å begrense negative effekter av landbruks- og utmarksnæringens aktiviteter i henhold til innsatsområdene.

Arbeidet innebærer å:

- Foreslå endringer i forvaltningen av hvilke regioner som kan bruke Hardangervidda til fjellbeite.
- Foreslå soneringer der ulike typer av næringsaktiviteter kan eller eventuelt ikke bør foregå igjennom året. Hjemmelsgrunnlag per i dag; hva kan gjøres og eller hva må til?
- Vurdere behov, samt ulike tiltak/virkemiddel for å regulere næringsaktørens aktiviteter (som for eksempel motorferdsel v/utkjøring av saltstein og utstyr, beitedyr og tilsynspersonell m.m.) i områder og til perioder der dette kan være nødvendig. For eksempel kalvings- og oppvekstområder, viktige sommer- og høstbeiter for reinen, viktige trekkområder m.m. Hjemmelsgrunnlag per i dag; hva kan gjøres og eller hva må til?
- Vurdere kompensere tiltak/økonomiske incentiver sammen med andre aktører der dette er nødvendig/mulig/relevant. Som økonomisk kompensasjon for endra beitebruk, radiobjeller i stedet for saltstein, merking av mat/ressurser fra området som geografisk beskyttet varemerke eller annet.
- Estimere nytte/kostnad/ulempes ved en slik regulering (se tabell Anbefalte tiltak).

Problemstillinger (fra prosjektgruppa)

Opplisting av ulike problemstillinger en ønsker at gruppene skal vurdere for eksempel (gruppa kan selv supplere):

- Bruk av salteplasser (genererer flere problemstillinger knyttet til smittefare, motorferdsel ifm. grunder m.m.)
- Overvåking med utstrakt bruk av GPS-bjeller fremfor salteplasser? Kost/nytte?
- Motorferdsel/annen ferdsel som følge av landbruks- eller næringsaktivitet; noe her som kan reduseres?
- Redusere bruk av fysisk tilrettelegging/installasjoner fra næringa som traktorveger, samleleve, sperregjerder m.m.
- Volum beitedyr fra kommuner utenfor fjellområdet – kan/bør dette reguleres? Lovverk?
- Antall dyr på beite totalt med hensyn til næringskonkurranse, parasittbelastning, smittetrykk osv.?

Anbefalte tiltak

(bruk ferdig oppsett i Vedlegg 1, med eksempel og matrise for rapportering)

Gruppen skal:

1. Liste opp ulike tiltak
2. Beskriv kort de relevante tiltakene
3. Gjør en grovmasket vurdering av effekten de kan ha på problemet.
 - a. Forkast tiltak med liten effekt (kortfattet begrunnelse)
 - b. Positive virkninger:
 - i. Effekt på måloppnåelse og/eller problem
 - ii. Må begrunnes!
 - c. Negative virkninger:
 - i. Økonomiske kostnader anslås i kroner så langt som mulig – skiller mellom engangs- og driftskostnader.
 - ii. Negative virkninger beskrives kvalitativt, med noen kvantitative anslag

Framdriftsplan

Møteplan for Faggruppe Landbruk- og utmarksnæringer:

Møteform	Mars	April	Mai	Juni	August	September	Oktober
Teams	14.						
Teams – Felles med alle faggrupper HV				12.			
Siste møte faggruppene/Sluttseminar						15.	15.

Hvem refererer/skriver i møtene:

Levering av resultat/rapporteringsform:

- Referat fra hvert møte leveres sekretariatet (NVS) i ferdig oppsatt matrise fra Statsforvalteren.

Frister:

- 12. juni: Felles møte med alle faggrupper: Presentasjon av foreslåtte tiltak i faggruppene så langt (midtvegsrapportering til Miljødirektoratet den 15. juni).
- Innen 15. september: Alle forslag til tiltak må være sendt fra faggruppene til sekretariatet for å komme med i utkast til tiltaksplan per 15. oktober.

